

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

Opas Tornioon vaihtoon saapuville Erasmus-opiskelijoille

Marita Hankila ja Maija Pernu

Kansalaistoiminta ja nuorityö 210 op

11/2011

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Koulutusohjelman nimi

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Marita Hankila, Maija Pernu	Sivumäärä 24 ja 1 liitesivua
Työn nimi Opas Tornioon vaihtoon saapuville Erasmus-opiskelijoille	
Ohjaava(t) opettaja(t) Maria Kontinen, Regina Pesonen	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja	
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyömme tavoite oli tuottaa Tornion kampukselle saapuville Erasmus-opiskelijoille opas, jossa annetaan perustietoa Suomesta, Tornioista, Haaparannasta, Humanistisesta ammattikorkeakoulusta ja Tornio-alueen palveluista. Opinnäytetyön perusta on lähtöisin omista kokemuksista Erasmus-vaihdosta. Oppaalla ei tule olemaan suurta merkitystä koko ammattialalle vaan Tornion kampukselle. Oppaasta tulevat hyötymään lehtorit, vaihto-opiskelijoiden tutorit ja etenkin vaihto-opiskelijat.</p> <p>Opas on tehty mahdollisimman yksinkertaiseksi ja siihen on sisällytetty tärkeimmät tiedot, joita vaihto-opiskelija tulee tarvitsemaan opiskelun aikana. Oppaan idea on auttaa vaihto-opiskelijoita pääsemään nopeasti selville ympäristöstään ja sitä kautta helpottaa kulttuurisokkia ja sopeutumista uuteen ympäristöön.</p>	
Asiasanat vaihto-opiskelija, opastus, kansainvälisyys	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Name of the Degree Programme

ABSTRACT

Author Marita Hankila, Maija Pernu	Number of Pages 24
Title Guide For Erasmus Students In Tornio	
Supervisor(s) Maria Kontinen, Regina Pesonen	
Subscriber and/or Mentor	
Abstract <p>Our final thesis aim was to produce the guide for Erasmus students who will come to Tornio campus. Idea was to make a guide for incoming Erasmus students that provide basic information about Finland, Tornio, Haparanda, University of Applied Sciences Humak and services in the Tornio area. The basis of this final thesis comes from our own experience of the Erasmus exchange. This guide is not going to be the great importance for the entire professional field, but for the Tornio campus. Guide will benefit from the lecturers, tutors of exchange students, and especially exchange students.</p> <p>The guide is made as simple as possible and incorporates the most important information, which the exchange student will need during their studies. Guides idea is to help exchange students get to know the environment quickly and thereby facilitating the culture shock and adapt the new environment.</p>	
Keywords exchange students, guidance, internationality	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 KÄSITTEET	6
2.1 Vaihto-opiskelija	6
2.2 Vaihto-opiskelu	6
2.3 Kansainvälisyys	7
2.4 Kulttuuri	7
3 SUUNNITELMA	7
3.1 Idea	8
3.2 Toteutus	8
3.3 Aikataulu	9
4 TOTEUTUS	9
4.1 Opinnäytetyö	9
4.2 Opas	11
5 TEORIAA	11
5.1 Toiminnallinen opinnäytetyö	11
5.2 Kulttuurishokki	13
5.3 Viestintä	15
6 KANSAINVÄLISYYS	16
6.1 Opetus- ja kulttuuriministeriö	16
6.2 Kansainvälisyys ammattikorkeakouluissa	17
6.3 Kansainvälisyys Humanistisessa ammattikorkeakoulussa	18
6.4 CIMO	18
6.5 Erasmus	19
7 LOPUKSI	20
LÄHTEET	21
LIITTEET	24

1 JOHDANTO

Olemme molemmat suuntautuneet kansainvälisyyteen ja halusimme tehdä opinnäytetyömme aiheeseen liittyen. Päätimme toteuttaa toiminnallisen opinnäytetyön, jonka tuotos olisi Opas Tornioon vaihtoon tuleville ERASMUS- opiskelijoille. Syitä valintaan olivat se, että emme olleet ennen tehnyt opasta ja mielestämme opas on käytännönläheinen ja hyvä apu tuleville vaihto-opiskelijoille. Pidämme opasta senkin takia tarpeellisena, ettei Tornion kampuksella ole vielä opasta vaihto-oppilaille. Olemme itse olleet vaihdossa Birminghamissa Englannissa syksyllä 2009, joten vaihto-oppilaina olemisesta on omaa kokemusta. Vaihdossa ollessamme emme itse saaneet minäkäänlaista opasta Birminghamiin liittyen ja välillä sellainen olisi ollut tarpeen. Vaihdon ansiosta meillä on olemassa käsitys siitä, millaista informaatiota vaihto-opiskelija todella tarvitsee vaihto-opintojen aikana.

Oppaan on tarkoitus olla mahdollisimman selkeä, ytimekäs ja helppolukuinen. Haluamme antaa tietoa muun muassa liikuntamahdollisuuksista, matkustamisesta, turistikohteista ja vapaa-ajan vietto paikoista niin, että heidän mahdollisuutensa löytää itselleen sopiva harrastus tai muu vapaa-ajan viettotapa, mahdollistaa niihin osallistuminen ja antaa mahdollisuuden tavata uusia tuttavuuksia ja antaa tunteen kuulua johonkin ryhmään.

Toiminnallisessa opinnäytetyössämme ei ole laadullista tai määrällistä tutkimusta, vaan tuotoksena syntyy opas-vihko. Se, että valitsimme toiminnallisen opinnäytetyön antaa meille mahdollisuuden käyttää omaa luovuutta ja mahdollisuuden tehdä juuri itsemme näköisen oppaan. Pääsemme näyttämään ammattiosaamista ja valitsemaan itse ne asiat, jotka meidän mielestä ovat keskeisiä. Pääsemme hakemaan tietoa useista eri lähteistä ja pohtimaan sen tärkeyttä.

Opinnäytetyön teoreettinen viitekehys aiheutti hieman mietittävää, koska teemme oppaan. Lähdimme liikkeelle siitä, onko opas todella hyödyllinen vaihtoon tuleville. Olisi ollut ihanteellista, jos olisimme voineet tehdä vaihto-oppilaille kyselyn, mitkä asiat he kokevat tärkeiksi ja mitä he haluaisivat oppaaseen ja sen pohjalta toteuttaa oppaan. Valitettavasti aika ei tätä sallinut ja päätimme katsoa asiaa siitä näkökulmasta,

millaista opasta me olisimme kaivanneet vaihdossa ollessamme. Uskomme, että opas auttaa uusia vaihto-oppilailta sopeutumaan nopeammin uuteen kaupunkiin. Haluamme auttaa heitä löytämään kaiken tarvittavan mahdollisimman helposti ja nopeasti.

2 KÄSITTEET

2.1 Vaihto-opiskelija

Vaihto-opiskelijaksi kutsutaan ihmistä, joka suorittaa osan opinnoistaan vieraassa maassa. Vaihto-aika voi vaihdella muutamasta viikosta jopa lukukauteen. Vaihto-opiskelijaksi on mahdollisuus hakeutua joko jonkin järjestön kautta tai itsenäisesti. Vaihto-opiskelijalla on useita erilaisia mahdollisuuksia suorittaa opintojaan ulkomailla, kuten olla opiskelijana vaihtomaan koulussa, suorittaa työharjoittelu, osallistua kielikursseille tai suorittaa kokonainen tutkinto vaihtomaan koulussa.

2.2 Vaihto-opiskelu

Vaihto-opiskelulla tarkoitetaan yleensä lyhytaikaisia opintoja, jotka on suoritettu ulkomaisessa koulussa. Ulkomailla opiskelu ei ole pelkkä fyysinen matka, vaan se on maantieteellisten rajojen lisäksi sosiaalisten, kulttuuristen, älyllisten ja emotionaalisten rajojen ylittämistä. Vaihto-opiskelun on tarkoitus tarjota rikastuttavia kokemuksia, sekä auttaa saavuttamaan uutta tietoa ja taitoa. (Taajamo 2005, 18)

Vaihto-opiskelu ulkomailla kehittää kielitaitoa ja antaa valmiuksia toimia kansainvälisessä työelämässä. Vaihto aika tarjoaa mahdollisuuden itsenäistymiseen ja vieraseen kulttuuriin tutustumisen.

2.3 Kansainvälisyys

Kansainvälisyys on todella laaja käsite. Se pitää sisällään monenlaista toimintaa kuten kielten ja kulttuurin opiskelua, kansainvälisiä vierailuja sekä kansainvälistä yhteistyötä.

2.4 Kulttuuri

Yksinkertaisen määritelmän mukaan kulttuuri tarkoittaa kaikkea sitä, mikä on ihmisen luomaa ja siirtyy ihmiseltä toiselle oppimisen kautta. Kulttuuri on itsessään hyvin laajakäsite ja se sisältää erilaisia elementtejä. (Aro 1998, 6)

Kulttuuria on myös kuvattu jäävuoren avulla. Sen huippu on näkyvässä vedenpinnan yläpuolella mutta suurin osa on piilossa veden alla; kulttuuri on sekä näkyvää, että näkymätöntä. Tämä näkyvä osa mielletään usein muun muassa ruoaksi, taiteeksi, sanoiksi ja eleiksi. Jäävuoren alaosan kattaa taas muun muassa arvot, normit, uskomukset ja ajatusmallit. (Tikka 2004, 11–12)

3 SUUNNITELMA

Ennen opinnäytetyön tekemistä on hyvä tehdä suunnitelma. Suunnitelma auttaa käsittelemään ja havainnollistamaan opinnäytetyötä. Suunnitelmaa voi pitää myös ohjenuorana, johon on hyvä turvata tilanteissa, joissa ei enää muista tai ei tiedä mitä pitäisi seuraavaksi tehdä. Mitä tarkemman suunnitelman tekee, sitä helpompi on opinnäytetyöntekijän tehdä opinnäytetyötä.

Suunnitelmassa vastataan kysymyksiin, mitä tehdään, miten tehdään ja miksi tehdään. Suunnitelma on myös selkeä osoitus siitä, mitä aiot tehdä. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 23)

3.1 Idea

Idean opinnäytetyöhömmme saimme lehtoriltamme, joka on vastaava Humanistisen ammattikorkeakoulun Tornion kampuksen kansainvälisyydestä. Halusimme tuottaa oppaan, mutta aihe ei ollut varma. Lehtori esitti kampukselle tehtävää opasta, joka olisi suunnattu Erasmus-ohjelman kautta saapuville vaihto-opiskelijoille. Pidimme ideaa meille sopivana ja kiinnostavana. Ideaa tukee myös se seikka, että kampuksella ei ole ollut vastaavanlaista opasta.

Ideana oli tuottaa opas, joka sisältää perustietoja Suomesta, Tornioista ja Haaparannasta. Suunnitelmana oli laittaa perustietoihin muun muassa väkiluvut, yleisen hätänumeron ja mitä apuja hätänumerolla tavoittaa. Laittaisimme myös oppaaseen tietoa Tornion sairaanhoidosta ja kampuksella käyvästä terveydenhoitajasta. Koska Tornioon kampukselle tulevat vaihto-opiskelijat haluavat opiskella Suomessa seikkailukasvatusta, heitä kiinnostaa varmasti myös Suomen maantieteelliset ominaisuudet, luonto ja vuodenaajat. Teimme Lapille oman alaotsikon oppaasta, sillä Tornion kampus sijaitsee Lapin läänissä ja Lappi on laaja aihe, mistä löytyy paljon kiintoisaa kerrottavaa.

Olemme pyrkineet koko ajan pitämään oppaan mahdollisimman selkeänä ja yksinkertaisena. Oppaaseen emme ole halunneet laittaa tietoja, joita vaihto-opiskelijat eivät tule tarvitsemaan alussa. Ajatuksena oli, että opas auttaa vaihto-oppilaita pääsemään alkuun Torniossa.

3.2 Toteutus

Opas oli tarkoitus toteuttaa syksyllä 2011. Elokuu ja syyskuun alku oli tarkoitettu suunnitelman kirjoittamiseen. Koska asumme eri paikkakunnilla, päätimme tavata muutaman kerran. Tapaamisissa oli tarkoitus sopia ja jakaa aiheet, joista kirjoittaisimme. Tapaamisia oli tarkoitus toteuttaa vähintään kolme kappaletta. Sovimme, että keskitymme ensin oppaaseen, koska se on opinnäytetyömme ydin. Kun opas olisi valmis tai loppusuoralla, alkaisimme työstää opinnäytetyötä.

3.3 Aikataulu

Opinnäytetyö päätettiin toteuttaa syksyllä 2011. Aikatauluamme vaikuttivat muutamat tekijät: työt, Humanistisen ammattikorkeakoulun asettamat aikataulut ja opinto-oikeuden loppuminen. Olemme molemmat töissä käyviä, joten jouduimme huomioimaan suunnitelmassa töiden vaikutuksen opinnäytetyöhön. Töiden jälkeen energiataso ei olisi huipussaan ja motivaatio vähenisi. Humanistisen ammattikorkeakoulun asettamat aikataulut olivat tiukat, mutta mahdolliset. Viimeisin kannuste ja aikatauluun vaikuttava tekijä on opinto-oikeuden loppuminen joulukuussa 2011.

Elokuussa oli tavoitteena saada suunnitelma alulle ja asetimme tavoitteeksi suunnitelmalle syyskuun alun. Suunnitelman valmistuttua alkaisimme heti toteuttaa opasta. Oppaaseen tarkoitettujen tietojen tulisi olla koottu lokakuun loppuun mennessä. Opinnäytetyön kokoaminen oli tarkoitus aloittaa loka-marraskuussa. Aikataulun tiukkuuden vuoksi emme jättäneet aikatauluun tilaa pelkkään tiedonhakuja varten, joten päätimme suorittaa tiedonhakuja koko ajan.

4 TOTEUTUS

Opinnäytetyön toteutus alkaa suunnittelusta. Meidän opinnäytetyömme oli toiminnallinen opinnäytetyö, jossa teimme oppaan. Toteutukseen käytetty aika on jaettu meillä opinnäytetyön ja oppaan kesken. Opinnäytetyö vaatii paljon miettimistä ja muokkausta. Suunnitelmat voivat muuttua hetkessä esimerkiksi toteutus resurssien muuttuessa ja aiheen valinnan aiheuttamat ongelmat.

4.1 Opinnäytetyö

Meillä opinnäytetyöhön kuuluu sekä opinnäytetyö teoriaosuus ja opas. Kokonaisuudessaan aloitimme opinnäytetyömme työstön elokuussa suunnittelulla ja ideoinnilla. Teimme ja muokkasimme suunnitelmaamme useaan otteeseen ja lähetimme versioita lehtoreillemme, jotta he tietäisivät kuinka edistymme ja saisimme palautetta. Pa-

lautteen avulla pystyimme muokkaamaan suunnitelmaamme selvemmäksi ja paremmaksi. Saimme lopulta muokattua suunnitelman sellaiseksi, että se oli tiivis ja selkeä. Kirjallisen opinnäytetyön tekeminen alkoi lokakuussa. Tuolloin tapasimme ensimmäisen kerran opinnäytetyön merkeissä. Tapaamisen aikana sovimme aihealueista, joista aikoisimme kirjoittaa ja jaoimme aiheet tasapuolisesti keskenämme. Sovimme tuolloin, että tarvittaessa voimme jakaa aiheita myös sen mukaan miten ehdimme paneutua opinnäytetyön kirjoittamiseen. Eli jos toinen saa omat aihealueensa tehtyä ensin, niin hän avustaa toista.

Ensimmäisen tapaamisen jälkeen aloimme työstää itsenäisesti opasta ja kirjoittamaan tekstiä opinnäytetyöhön. Pidimme yhteyttä tiiviisti ja kyselimme toisiltamme kuinka toisella asiat edistyvät. Emme lähettäneet toisillemme tietoja vaan odotimme seuraavaa tapaamista, jolloin koostaisimme opinnäytetyötä eteenpäin. Toinen tapaaminen oli marraskuun alussa. Tuolloin koostimme oppaaseen kerättyjä tietoja ja puhuimme aikataulusta ja opinnäytetyön kirjoittamisesta. Ohjaajamme suosittelivat meille opinnäytetyöpajaan osallistumista. Toinen meistä oli kykenevä osallistumaan ja saimme työpajasta tarvittavia lisätietoja ja kannustusta. Aikataulu muuttui tiukemmaksi ja totesimme, että työtahtia täytyy kiristää.

Yhteydenpitoimme muuttui tiheämmäksi ja työtahti muuttui. Sovimme, että molemmat kirjoittavat osuutensa ja toinen koostaa tekstit yhdeksi opinnäytetyöksi. Tähän päätökseen päädyimme siksi, että kahden eri version olemassaolo voisi aiheuttaa sekaannusta ja osien yhdistäminen olisi monimutkaisempaa. Kun osioita tuli valmiiksi ja opinnäytetyö edistyi, opinnäytetyötä koostanut lähetti sen toiselle tarkistettavaksi. Tällä tavoin toinen tiesi missä vaiheessa opinnäytetyö oli ja pystyin helposti ehdottamaan muutoksia, jos niille oli tarvetta. Aikataulu kävi todella tiukaksi loppuvaiheessa emmekä ehtineet hirveästi olemaan yhteydessä ohjaajiimme.

Opinnäytetyöllemme ei ollut budjettia, sillä meidän ei ole tarvinnut tehdä hankintoja opinnäytetyötä varten. Ainot kustannukset ovat tulleet polttoaineista, kun olemme matkustaneet opinnäytetyöhön liittyvien asioiden merkeissä ja puhelinlaskut, kun olemme pitäneet yhteyttä toisiimme puhelimitse. Tulostuspaperia ei ole kulunut paljoa opinnäytetyötä tehdessä, joten siitäkään ei koidu kovia kustannuksia.

4.2 Opas

Oppaan toteutus on opinnäytetyömme ydin. Asetimme oppaalle tavoitteita siitä, millaisen oppaan haluamme tarjota vaihto-opiskelijoille. Pohjana tavoitteilla oli omat kokemuksemme vaihdosta. Valikoimme aihealueet sen mukaan, mitä tietoja vaihto-opiskelijat tarvitsisivat Tornioon tullessaan. Päätimme toteuttaa oppaan englanniksi ja se vaikutti päätökseen siitä, että oppaasta tehdään mahdollisimman yksinkertainen, tiivis ja selkeä kokonaisuus.

Tehdessämme suunnitelmaa, päätimme mitä haluaisimme ja ohjaajilta tuli myös ideoita mitä oppaaseen voisi laittaa. Lokakuun alussa ensimmäisessä tapaamisessamme pääsimme kunnolla sopimaan aiheista ja aikataulutuksesta. Sovimme, että oppaaseen tulevat osioiden tiedot olisivat kerättyinä lokakuun loppuun mennessä. Tuolloin tapaisimme uudestaan ja tavoitteena oli saada tiedot koostettua oppaaksi. Tietojen keruu onnistui aikataulussa ja kun tapasimme marraskuun alussa, saimme oppaan koottua melkein valmiiksi. Siitä puuttui muutamia kampukseen ja opiskeluun liittyviä tietoja ja opasta elävöittäviä kuvia. Opas esiteltiin ohjaajille opinnäytetyöpajassa ja saimme hyvää palautetta. Torniossa käynnin jälkeen puuttuvat tiedot lisättiin oppaaseen ja keskityimme sen jälkeen enemmän opinnäytetyön kirjoittamiseen. Opasta kuitenkin ei hylätty vaan sitä muokattiin sitä mukaan, kun saimme lisätietoja tai ideoita.

5 TEORIAA

5.1 Toiminnallinen opinnäytetyö

Toiminnallinen opinnäytetyö koostuu kahdesta osasta. Ensimmäinen osa on opinnäytetyöraportti. Toiminnallisen opinnäytetyön raportti on teksti, josta selviää, mitä, miksi ja miten on tehty, millainen työprosessi on ollut sekä millaisiin tuloksiin ja johtopäätöksiin on päädytty. Toinen osa toiminnallista opinnäytetyötä on produkti eli tuotos, joka on usein kirjallinen. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 40)

Toiminnallisella opinnäytetyöllä pyritään yleensä selventämään, ohjeistamaan tai järjeistämään jotain käytännön toimintaa. Toiminnallisen opinnäytetyön tuloksena voi syntyä myös jonkin tapahtuman toteuttaminen tai kohderyhmän mukaan kirja, kansio tai vaikka kotisivut.

Toiminnallisessa opinnäytetyössämme ei ole laadullista tai määrällistä tutkimusta, vaan tuotoksena syntyy opas-vihko. Torniossa vaihto-oppilaille ei ole olemassa vielä opasta olimme halukkaita sen toteuttamiseen. Olemme miettineet aiheen rajausta paljon ja saaneet sen nyt lopulliseen muotoon. Toiminnallisen opinnäytetyön tekemisessä pidetään tärkeänä työpäiväkirjan pitämistä eli eri vaiheiden dokumentoimista. Opinnäytetyöprosessi on sen verran laaja ja pitkälle aikavälille sijoittuva kokonaisuus, ettei prosessin loppuvaiheessa välttämättä enää muista mitä päätöksiä alussa teki.

Koska työmme tuotoksena on opas, on oltava erityisen tarkka siitä mistä lähteistä tietoa hakee ja tiedon oikeudellisuudesta. Kirjoitustyössä olemme käyttäneet niin sanottua tiedon muokkauksen strategiaa, eli olemme kirjoittaneet tekstin ensiversiota reippaasti. Tämän jälkeen muokkasimme, tarkistimme ja viimeistelimme työn vaiheittain. Pian pääasiat erottuvat ja epäolennaiset asiat karsiutuivat pois. Toiminnalliselle opinnäytetyölle on varattava reilusti aikaa, koska teksti kypsyy ajan kanssa. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 65)

Toiminnallisen opinnäytetyön kriteerejä ovat tuotteen uusi muoto, käytettävyys kohderyhmässä ja käyttöympäristössä, asiasisällön sopivuus kohderyhmälle, tuotteen houkuttelevuus, informatiivisuus, selkeys ja johdonmukaisuus. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 65)

Meidän opinnäytetyössämme monet kriteereitä täytyvät. Tuottamamme tuote on uusi asia Tornion kampuksella, joten uuden muodon kriteeri täyttyy siinä. Olemme pyrkineet tekemään oppaasta helppokäyttöisen, mutta lopullisen varmistuksen asiasta saa vasta, kun uuden vaihto-opiskelijat pääsevät käyttämään opasta. Asiasisällön riittävydestä ei meillä ole tässä vaiheessa mahdollista tietää, sillä meillä ei ole muunlaista tietoa kuin omat kokemuksemme vaihto-opiskelusta. Informatiivisuus kriteeri täyttyy, sillä oppaamme ideahan on levittää tietoa vaihto-opiskelijoille. Olem-

me pyrkineet tekemään oppaastamme selkeän ja johdonmukaisen, jolloin viimeisetkin kriteerit täyttyvät.

Ilman kohderyhmää toiminnallinen opinnäytetyö on hankala toteuttaa. Kohderyhmä rajaa mahdollisten valintojen joukon ja auttaa valitsemaan perustellusti joukosta sopivimman sisältövaihtoehdon. Kohderyhmän määrittäminen toimii myös rajaajana niin, että opinnäytetyön on mahdollista pysyä opinnäytetyölle tarkoitetussa laajuudessa. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 65)

Meidän opinnäytetyössämme kohderyhmänä toimivat vaihto-opiskelijat. Suunnitellussamme opasta, mietimme paljon mikä heitä kiinnostaisi ja erityisesti se, mitä tietoa he tarvitsevat. Saimme rajattua oppaaseen sitä kautta sopivat aihealueet. Meidän opinnäytetyössämme kohderyhmä on hyvin selkeä ja rajattu.

Se, että valitsimme toiminnallisen opinnäytetyön antaa meille mahdollisuuden käyttää omaa luovuutta ja mahdollisuuden tehdä juuri itsemme näköisen oppaan. Pääsemme näyttämään ammattiosaamista ja valitsemaan itse ne asiat, jotka meidän mielestä ovat keskeisiä. Pääsemme hakemaan tietoa useista eri lähteistä ja pohtimaan sen tärkeyttä. Emme keksi oppaaseemme uutta tietoa, vaan hyödynnämme jo olemassa olevaa tietoa.

5.2 Kulttuurishokki

Kun ihminen siirtyy alueelta toiselle, hän voi kokea kulttuurishokin. Kulttuurishokin vahvuus riippuu kulttuurieroista oman kulttuurin ja uuden kulttuurin välillä. Kulttuurishokki on täysin luonnollinen osa uuteen kulttuuriin sopeutumista.

Kulttuurishokin ensimmäistä vaihetta kutsutaan kuherruskuukaudeksi. Kuherruskuukauden aikana ihminen on innokas ja löytää eroja omasta ja uudesta kulttuurista. (Cantell 2000, 79) Kuherruskuukauden kesto on hyvin yksilöllinen. Kestoon vaikuttavat monet seikat. Oleskelun pituus ja paikka vaikuttavat hyvin paljon. Samankaltaisessa kulttuurissa eroja ei huomaa välittömästi ja ihmisellä voi kestää kauankin löytää niitä, jolloin kuherruskuukausi kestää kauan. (Frisk&Tulkki 2005, 56)

Toinen vaihe on torjuntavaihe. Torjuntavaiheessa ihminen turhautuu uuteen kulttuuriin ja uuteen ympäristöön. Ihminen alkaa hakea turvaa omasta kulttuurista, joka on tuttu ja turvallinen. (Cantell 2000, 79) Uuden kulttuurin piirteet alkavat ahdistaa ja ärsyttämään eikä kulttuurista alkaa löytymään järjettömiltä tuntuvia piirteitä ja tapoja. Ihminen alkaa vertailla uutta kulttuuria omaansa ja pieninkin eroavaisuus ärsyttää. Ihmisillä on omia tapoja reagoida. Jotkut vetäytyvät omiin oloihinsa, jolloin ihminen välttelee mahdollisimman paljon uutta kulttuuria tai ihminen saattaa alkaa arvostelemaan kulttuuria avoimesti. Tällöin kohteena ovat helposti ihmiset ja kulttuurin piirteet. Fyysiset vaikutukset ovat mahdollisia. Ihmisellä voi ilmetä esimerkiksi unettomuutta ja väsymystä. Henkisellä puolella ihminen voi kärsiä yksinäisyydestä ja vihan tunnetta-kin voi ilmetä. (Frisk&Tulkki 2005, 56)

Kolmannessa vaiheessa ihminen hakee tasapainoa ja alkaa hyväksyä uuden ympäristön. Tuolloin ihminen alkaa ymmärtää, ettei voi muuttaa toiminnallaan ympäristöään. Ihminen alkaa sopeutua uuden kulttuurin toimintatapoihin ja olosuhteisiin. Ihminen alkaa toimia ympäristön odotusten mukaan. Sopeutuminen ei tapahdu hetkessä vaan se voi kestää vuosia. Ajan kuluessa ihminen kykenee toimimaan kulttuurissa aivan kuin hän kykeni omassa kulttuurissaan. (Frisk&Tulkki 2005, 57)

Neljännän vaiheen koitettua ihmisestä on tullut kaksikulttuurinen ja on saavuttanut tasapainon oman ja uuden kulttuurin välillä. Kieli, tavat ja elämä ovat ihmisen hallinnassa eikä ulkopuolisuuden ole enää valloillaan vaan se vähenee koko ajan. (Cantell 2000, 79)

Jotkut ihmiset ajattelevat, että kulttuurishokissa on myös viides vaihe nimeltään paluushokki. Paluushokki tapahtuu silloin, kun ihminen palaa omaan kulttuuriinsa. Paluushokki johtuu muutoksista, jotka ovat tapahtuneet ihmisen poissaolon aikana. Lisäksi ihminen kykenee näkemään oman kulttuurinsa uusin silmin ja tekee vertailuja sen avulla. Ihmisen yhteydenpito lähimmäisiin ja tuttaviiin on voinut heikentyä poissaolon aikana, ja suhteiden uudelleen rakentaminen voi vaatia paljon työtä. (Frisk&Tulkki 2005, 57)

Kulttuurishokki voi joskus olla tiedostomaton. Syynä tähän voi olla esimerkiksi se, että ihminen viettää paljon aikaa ihmisten kanssa, jotka tulevat samasta kulttuurista.

Lisäksi yksi keino on elinolojen muuttaminen omaa kulttuuria vastaavaksi. (Frisk&Tulkki 2005, 57)

Kulttuurishokkia voi lieventää muutamilla keinoilla. Yksi keino on ottaa selville mahdollisimman paljon tietoa paikasta ja kulttuurista, johon on menossa (Frisk&Tulkki 2005, 57). Tällöin ihminen oppii tuntemaan etukäteen uuden kulttuurin piirteitä ja tapoja hiljalleen eikä nopeaan tahtiin paikanpäällä, jolloin torjunta voi olla rajuakin. Toinen keino lievittää kulttuurishokkia on olla yhteydessä ihmiseen, jolla on tuntemusta kyseisestä kulttuurista. Valmennuskurssit voivat myös auttaa. Paikan päällä kulttuurishokkia voi lievittää reflektoinnin avulla. Ihminen voi kirjoittaa kokemuksistaan ja tuntemuksistaan. (Frisk&Tulkki 2005, 57)

5.3 Viestintä

Viestintä on hyvin tärkeä osa elämäämme. Viestimme päivittäin erilaisissa paikoissa, kuten kotona, työpaikalla, harrastuksissa ja verkostoissa. Viestimme erilaisten ihmisten, kuten perheenjäsenten, työtovereiden, ystävien ja tuntemattomienkin kanssa. Aloitamme viestinnän lapsina ja jatkamme viestintää koko elämämme ajan. Viestintä on yhteinen toiminto kaikilla ihmisillä. Viestintää tehdään yhdessä. (Juholin 2009, 36) Viestinnän avulla saamme välitettyä tietoa ja saamme tietoa. Viestinnän tehtäviksi on määritelty tiedon lisääminen, asenteisiin vaikuttaminen ja toimintatapojen muuttaminen. Tiedon lisääminen on perinteinen viestintä tehtävä, jota on toteutettu pääasiassa tiedottamisen kautta. (Högström 2002, 29)

Viestintä ei kuitenkaan ole aina niin yksinkertaista kuin sen antaa olettaa. Voi olla, että yrityksistä huolimatta viestintä ei toimi. Syynä toimimattomuuteen voi olla, että tieto ei ole saavuttanut kohderyhmää, tieto on hyvin vaikea lukuista tai tiedot eivät kiinnosta. (Juholin 2009, 36)

Tiedottaminen määritellään yleensä yksisuuntaiseksi, yksipuoliseksi ja usein väli-neeksi sanomien lähettämiseksi, johon ei usein liity palautetta. Tiedottaminen ei vaa-di sanoman vastaanottamista. Tiedottaminen voi olla organisaation sisäistä viestintää tai suuntautua organisaation ulkopuolelle. (Ojanen 2003, 18) Informointi on moniin

tyylilajeihin verrattuna tarkkaa ja muodollisempaa. Informointia ohjaa usein informaation tuottajien omat edut ja tavoitteet. (Juholin 2009, 44)

Oppaamme tarkoitus on tiedottaa ja lisätä tietoa. Opas on toteutettu niin, että se on mahdollisimman selkä ja yksinkertainen, jotta viestintä toimisi ja opas kiinnostaisi. Oppaamme on osa Humanistisen ammattikorkeakoulun informaatiota. Oppaamme täyttää informaation tunnusmerkit, sillä oppaamme tiedonvälitys on yksisuuntainen ja oppaamme tarjoamalla informaatiolla on tavoitteita ja se voi edistää vaihto-opiskelijoiden ja Humanistisen ammattikorkeakoulun etuja. Lisäksi opastamme jaetaan vaihto-opiskelijoille suunnitelmallisesti ja tietoisesti. Opasta tehdessämme emme ole voineet kerätä palautetta sisällöstä paljoakaan. Parhaimman palautteen opasta pystyy saamaan vasta, kun vaihto-oppilaat saavat oppaan käyttöönsä ja voivat koekäyttää sitä. Palautteen avulla opasta voidaan tarvittaessa jatko kehitellä ja muuttaa. Oppaamme jää Humanistisen ammattikorkeakoulun käyttöön, jolloin se on osa sisäistä viestintää.

6 KANSAINVÄLISYYS

Vaihto-opiskelu on kokonaisuudessaan hyvin opettavainen. Opiskelijat oppivat monia uusia taitoja ja tietoja ollessaan vaihdossa ulkomailla toisissa kouluinstituutioissa. Opiskelija oppii vaihdossa ollessaan ennestään tuttuja asioita uudella tavalla. Tällaisia asioita ovat muun muassa: itsenäisyys, kieli, työskentelytavat ja kulttuurit.

6.1 Opetus- ja kulttuuriministeriö

Opetus- ja kulttuuriministeriö pyrkii tukemaan kansainvälisyyttä kouluissa tukemalla ulkomailla suoritettuja opintojaksoja ja tehostamalla ulkomailla suoritettujen opintojen hyväksilukemista. Opetus- ja kulttuuriministeriö myös jakaa vuosittain avustuksia kansainvälisiin kehittämishankkeisiin ja muihin kansainvälistä yhteistyötä edistäviin toimintoihin. Esimerkiksi ammattikorkeakouluissa opetus- ja kulttuuriministeriö tukee valtakunnallisia kehittämishankkeita, joilla pyritään lisäämään ammattikorkeakoulujen

kansainvälistymistä. Ammattikorkeakouluissa opetus- ja kulttuuriministeriö on keskittynyt lisäämään kansainvälistä yhteistyötä ja verkostoitumista. Tämä näkyy muun muassa siinä, että englanninkielistä opetusta on lisätty ja on pyritty edistämään opiskelijavaihdon mahdollisuuksia. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2011)

Opetusministeriö loi vuoden 2000 lopulla työryhmän, jonka tavoitteena oli keskittyä siihen miten suomalaisen korkeakoulutuksen kilpailukyky voidaan parhaiten turvata erityisesti eurooppalaisilla, mutta myös globaaleilla koulutusmarkkinoilla. Eriytyisen hyvänä asiana nähdään suomalaisen koulutuksen laatu. Hyvänä asiana nähdään myös korkeakoulutuksen kytkökset työelämään, jotka voivat mahdollistaa myös kansainvälisille työmarkkinoille pääsyn. Koulutustarjonta Suomessa on laajaa ja monipuolista. Suomessa korkeakoulutus on opiskelijalle maksutonta, mikä ei ole tavanomaista useissa maissa. Opiskelijoilla on käytössä valtavat määrät kirjallisuutta ja tarvittaessa voivat myös hyödyntää koulun tietotekniikkaa. Lisäksi opiskelijoiden ruokailua, asumista, liikkumista ja terveydenhoitoa tuetaan julkisin varoin, mikä kohtuullistaa opiskelijoiden elinkustannuksia.

Heikkouksina nähdään Suomen heikko tunnettavuus maailmalla. Suosituimpia kohteita Euroopassa ovat Iso-Britannia, Saksa ja Ranska. Heikkoutena nähdään myös korkeakoulujemme opetuskielet, jotka yleensä ovat suomi tai ruotsi. Vaikka englanninkielistä opetusta on pyritty järjestämään on se vielä kovin vähäistä. Suomen sijainti maantieteellisesti, on sekä etu, että haitta. Joitain ihmisiä se kiehtoo erilaisuudellaan, kun taas jotkut pitävät pitkää ja pimeää talvea liian haastavana. (Koulutuksen kansainvälisen toiminnan strategia)

6.2 Kansainvälisyys ammattikorkeakouluissa

Kansainvälisyydestä on tullut suuri osa ammattikorkeakoulujen arkipäivää. Kansainvälistyminen on jo pitkään ollut Suomen korkeakoulupolitiikan päätavoitteita. Yksi suuri merkittävä syy tähän on ulkomaalaisten tutkinto-opiskelijoiden määrän huimaa kasvu. Ulkomaisten opiskelijoiden kiinnostus korkeakoulujamme kohtaan on kasvanut. Nämä opiskelijat ovat osaltaan kansainvälistäneet koulutusta ja tuoneet opiskeluympäristöön monikulttuurisuutta. Vaihto-opiskelijat rikastuttavat kouluympäristöä ja tarjoavat kotimaisille opiskelijoille kansainvälisiä kokemuksia. Verkostoitumalla kan-

sainvälisesti ammattikorkeakoulut ja erityisesti opiskelijat vahvistavat oman alansa potentiaalia, osaamisen tasoa sekä kykyä sijoittua kansainvälisille työmarkkinoille. Kansainvälinen liikkuvuus luo mahdollisuudet työskennellä ja verkostoitua ulkomais-ten yhteistyökumppaneiden kanssa. Vaihtoaika tarjoaa mahdollisuuden päästä osaksi kokemaan erilaista opetuskulttuuria. (Juustola 2009, 18–19)

6.3 Kansainvälisyys Humanistisessa ammattikorkeakoulussa

Humanistinen ammattikorkeakoulu tarjoaa opiskelijoilleen useita eri mahdollisuuksia toteuttaa opintojaan ulkomailla. Vaihtoehtoina ovat kansainvälinen vaihto, joka pitää sisällään kaksikymmentäkolme eri vaihtomaata. Opintoja ulkomailla on myös mahdollista suorittaa työssäoppimisena, osallistumalla kansainvälisiin tutkimus- ja kehittämishankkeisiin sekä opinto- tai tutustumismatkoina. Opiskelijoita kannustetaan kansainväliseen opiskeluun ja Humanistinen ammattikorkeakoulu onkin ilmoittanut tavoitteekseen, että joka kolmas opiskelija osallistuisi kansainväliseen vaihtoon.

Humanistinen ammattikorkeakoulu tarjoaa mahdollisuuden myös kansainvälisyyteen Suomen rajojen sisäpuolella. Opiskelijat voivat työskennellä kampuksillaan vaihtopilaiden kanssa, osallistua ulkomaalaisten vieraiden tarjoamaan opetukseen sekä tietysti osallistua kansainvälisyysopintoihin. (Humanistinen ammattikorkeakoulu 2011)

Humanistisesta ammattikorkeakoulusta lähti vuonna 2010 yhteensä kuusikymmentäkolme opiskelijaa ulkomaille vaihtoon ja vastaavasti vaihto-opiskelijoita saapui neljäkymmentä. (Garam 2010)

6.4 CIMO

CIMO on kansainvälisen liikkuvuuden ja yhteistyön asiantuntija- ja palveluorganisaatio. CIMO perustettiin vuonna 1991 ja se toimii opetus- ja kulttuuriministeriön alaisuudessa, itsenäisenä virastona. CIMOn perustehtävä on edistää suomalaisen yhteiskunnan kansainvälistymistä koulutuksen, työelämän ja kulttuurin alueilla sekä nuorison keskuudessa. (CIMO 2011)

CIMOlla on paljon tarjontaa erilaisille tahoille. Opiskelijoille CIMO tarjoaa erilaisia vaihto- ja harjoitteluohjelmia kuten Erasmus ja Comenius. CIMOsta voi hakea apurahaa jatko-koulutukseen ja tutkimuksiin. (CIMO 2011)

Vuonna 2010 CIMOn kokonaisbudjetti oli 40,2 miljoonaa euroa, joista peräti 28,8 miljoonaa euroa jaettiin apurahoina ja avustuksina. CIMO työllisti vuonna 2010 114 työntekijää. (CIMO 2011)

CIMO julkaisee tutkimuksia ja tilastoja kansainvälisestä liikkuvuudesta ammatillisissa oppilaitoksissa ja korkeakouluissa. CIMO tuottaa ja julkaisee erilaisia julkaisuja, joita eri tahot voivat käyttää ja levittää kansainvälisyyden edistämisen apuna. Esitteet ovat ilmaisia ja niitä voi tilata Internetin kautta. (CIMO 2011)

6.5 Erasmus

Erasmus-ohjelma sai alkunsa vuonna 1987. Erasmus-ohjelman tavoitteena on luoda eurooppalainen korkean koulutuksen alue ja edistää innovaatioiden kulkua eri puolille Eurooppaa. Ohjelman avulla koulutus instituutiot voivat tehdä yhteistyötä. 24 vuoden aikana noin 2,2 miljoonaa opiskelijaa on osallistunut Erasmus-ohjelmaan. Opiskelijoille Erasmus tarjoaa tukea vaihto-opiskeluun, työharjoitteluun ja kielikursseja. Erasmus-ohjelma ei ole ainoastaan opiskelijoille vaan myös opettajille. Opettajat ovat voineet osallistua Erasmus-ohjelmaan vuodesta 1997. Tähän mennessä 250 tuhatta opettajaa on ollut osallisena Erasmus-ohjelmassa. Ohjelman vuosittainen budjetti on 450 miljoonaa euroa.(Euroopan Unionin komissio 2011)

Tavoitteena opiskelija vaihdoissa on, että opiskelijat voivat oppia uusia asioita opetuksellisesti, kielellisesti ja kulttuurisesti muissa Euroopan maissa. Tavoitteena on myös edistää yhteistyötä eri instituutioiden välillä ja rikastaa oppimisympäristöjä ja kasvattaa nuorista ennakkoluulottomia, hyvin koulutettuja ja kansainvälisesti kokeneita ammattilaisia. Opiskelijavaihdos kestää vähintään kolmesta kuukaudesta vuoteen. Vähimmäisvaatimuksena on yksi akateeminen lukukausi.(Euroopan Unionin komissio 2011)

Opiskelijavaihdolla on kaksi ehtoa; ensimmäinen on, että molemmilla instituutioilla on Erasmus-peruskirja ja toinen ehto on, että opiskelijavaihtoon valitut opiskelijat on valittu tasapuolisesti ja avoimesti. (Euroopan Unionin komissio 2011)

Opiskelija voi myös lähteä tekemään työharjoittelua Erasmus-ohjelman kautta. Työharjoittelu voi kestää kolmesta kuukaudesta vuoteen. Harjoittelun voi suorittaa yrityksessä tai organisaatiossa. Harjoittelulla tavoitellaan monia asioita. Ensimmäinen tavoite on auttaa opiskelijoita sopeutumaan Euroopan Unionin työmarkkinoiden vaatimuksiin. Toinen tavoite on mahdollistaa opiskelijoiden erityistaitojen kehittymistä, kielten opiskelu mukaan lukien ja parantaa talouden ja sosiaalisen kulttuurin ymmärtämistä. Kolmas tavoite on mainostaa korkeakoulutuksen ja yritysten yhteistyötä. Neljäs tavoite on edistää nuoria kehittymään hyvin koulutetuiksi, ennakkoluulottomiksi ja kansainvälisesti kokeneiksi tulevaisuuden ammattilaisiksi. Harjoittelupaikkoina voi toimia yritykset, koulutuskeskukset, tutkimuskeskukset ja muut organisaatiot. (Euroopan Unionin komissio 2011)

7 LOPUKSI

Opinnäytetyö on pelottava sana. Se alkaa kummitella ja vainota heti ensimmäisestä opiskelupäivästä eteenpäin. Opinnäytetyötä käsitellään monilla eri kursseilla ja siitä puhutaan paljon, mutta kun tulee aika tehdä opinnäytetyö, silloin saattaa ilmetä ongelmia. Aiheen valinta voi tuottaa vaikeuksia, aikataulu voi olla tiukka, tiedonsaanti voi olla erittäin hankalaa, parin kanssa työskennellessä voi syntyä konflikteja, kiinnostus aihetta kohtaan saattaa loppua tai opiskelija saattaa ajaa itsensä loppuun.

Alun perin meidän ei ollut tarkoitus tehdä opinnäytettä yhdessä. Olimme eri paikkakunnilla, molemmat töissä olevia ja toisella meistä oli oma opinnäytetyö idea aluillaan. Päätimme kesäkuussa tehdä opinnäytetyömme yhdessä. Mietimme yhdessä paljon, miten välttäisimme edellä mainittuja ongelmia. Ihmiset ympärillämme varoittivat ja kehottivat miettimään onko hyvä idea tehdä opinnäytetyö parin kanssa. Olimme sitä mieltä, että yhdessä tekeminen sopi meille parhaiten ja nyt voimme iloksemme todeta, että se oli meille oikea ratkaisu.

Opinnäytetyö on hyvin stressaava ja työstöaika on yhtä tunteiden ja mielialojen vuoristorataa. Suunnitelmat eivät aina onnistu, aikataulu on tiukka, kirjoittaminen ei aina luonnistu, taidot eivät riitä ja samalla pitää elää omaa elämää. Alussa ideat tuntuvat aina hyvin yksinkertaisilta ja niin kävi myös meille, muun muassa suunnitelmaa muokkailtiin useaan otteeseen. Loppujen lopuksi opinnäytetyön tekeminen on ollut hyvin opettavainen prosessi, mutta raskaampi kuin osasimme olettaa. Jälkikäteen ajateltuna opinnäytetyön teko ei ollut ylitsepääsemätön tehtävä vaikka se aluksi siltä tuntui. Tämän viimeisen koitoksen jälkeen päällimmäiset tunteet ovat helpotus ja ilo. Tämän jälkeen voimme saattaa opintomme loppuun ja valmistua yhteisöpedagogeiksi.

LÄHTEET

- Aro, Minna 1998. Opiskelijana vieraassa kulttuurissa. Opetushallitus: Hakapaino Oy.
- Cantell, Matti 2001. Monikulttuurisen nuorisotyön käsikirja. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Frisk, Outi & Tulkki, Heikki 2005. Kulttuuriavain. Keuruu : Otavan Kirjapaino Oy. Keuruu.
- Högstöm, Anne 2002. Yhteiskunnallinen viestintä. Tampere: Tammer-Paino Oy.
- Juholin, Elisa 2009. Viestintä strategiasta käytäntöön. Porvoo: WS Bookwell Oy
- Juusola, Henna 2009. Kansainvälisyys osana ammattikorkeakoulujen arkea. Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy.
- Ojanen, Soila 2003. Tiedota tehokkaasti – Opas mediasuhteisiin. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Taajamo, Matti 2005. Ulkomaalaiset opiskelijat Suomessa. Jyväskylä: Jyväskylän Yliopistopaino.
- Tikka, Ilona 2004. Suomalainen lapsi maailmalla. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.
- laadun tekijät ammattikorkeakouluissa. Suosituksia opinnäytetyötä ohjaaville 2006. Oulu: Oulun seudun ammattikorkeakoulu ja opetusministeriö. Viitattu 12.3.2009. http://www.oamk.fi/opinnaytehanke/docs/paatos/opinnaytetyon_laadun_tekijat.pdf.
- Tietosuojaavaltuutetun toimisto 2004. Hyvä tietää. Opinnäytetyöt ja tietosuoja. 2/2004. Viitattu 12.3.2009. <http://www.tietosuoja.fi/27595.htm>.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2002. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausten käsitteleminen. Helsinki: Tutkimuseettinen neuvottelukunta. Viitattu 12.3.2009. <http://www.tenk.fi/JulkaisutjaOhjeet/htkfi.pdf>.
- Vilkka, Hanna & Airaksinen, Tiina 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

INTERNET LÄHTEET

- CIMO 2011. Viitattu 21.10.2011. http://www.cimo.fi/cimo_asiantuntijana/mika_on_cimo
- CIMO 2011. Viitattu 21.10.2011. http://www.cimo.fi/cimo_asiantuntijana/tietoa_ja_tilastoja
- Euroopan Unionin komissio 2011. Erasmus. Viitattu 21.10.2011. http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-programme/doc80_en.htm
- Euroopan Unionin komissio 2011. Erasmus. Viitattu 21.10.2011. http://ec.europa.eu/education/erasmus/doc902_en.htm
- Euroopan Unionin komissio 2011. Erasmus. Viitattu 21.10.2011. http://ec.europa.eu/education/erasmus/doc892_en.htm

Garam, Irma 2010. Kansainvälinen liikkuvuus yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa. 11. Viitattu 6.11.2011.

http://www.cimo.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/cimo/embeds/cimowwwstru-ctu-re/20985_Kansainvalinen_liikkuvuus_yliopistoissa_ja_ammattikorkeakouluissa_1010.pdf

Humanistinen ammattikorkeakoulu 2011. Viitattu 6.11.2011.

<http://www.humak.fi/opiskelu/opiskelu-humakissa/kansainvalisyys-opinnoissa>

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2011. Viitattu 24.11.2011.

http://www.minedu.fi/OPM/Kansainvaeliset_asiat/Kansainvxlinen_yhteistyx_koulutuksessa/?lang=fi

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2001. Viitattu 24.11.2011.

http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2001/liitteet/opm_511_23kvstrategia.pdf?lang=fi

OPPAAN LÄHTEET

Ala-Tornion apteekki. Viitattu 14.11.2011.

<http://www.alatornionapteekki.fi/>

Humanistinen ammattikorkeakoulu 2011. Viitattu 14.11.2011.

<http://www.humak.fi/en/humak>

Humanistinen ammattikorkeakoulu 2011. Viitattu 14.11.2011.

<http://www.humak.fi/en/humak/introduction-humak>

Humanistinen ammattikorkeakoulu 2011. Viitattu 14.11.2011.

<http://www.humak.fi/en/humak/organisation>

Kemi-Tornio ammattikorkeakoulu 2011. Viitattu 14.11.2011.

http://www.tokem.fi/In_English/Education.iw3

Länsi Pohjan keskussairaala 2011. Viitattu 14.11.2011

<http://www.lpshp.fi/fi/paivystys.html>

Suomen koulutusjärjestelmä 2011. Viitattu 14.11.2011.

<http://www.uta.fi/FAST/US2/PAPS/ss-edfus.html>

Tornio 2011. Viitattu 14.11.2011

<https://www.tornio.fi/index.php?p=Lukioidenjaoppilaitostenth>

Tornion apteekki 2011. Viitattu 14.11.2011.

<http://www.tornionapteekki.fi/>

Tornio-Haaparanta 2011. Viitattu 14.11.2011.

<http://www.haparandatornio.com/English/>

Tornion sairaala 2011. Viitattu 14.11.2011.

<https://www.tornio.fi/index.php?p=Paivystysjaensiapu>

LIITTEET

Opas Tornioon vaihtoon saapuville Erasmus-opiskelijoille